

תוכנית להקניית קריאה וכתיבה לילדים עם צרכים

תקשורתיים מורכבים

ידידה לוין שטרנברג, מרכז 'אומר' עזר מציון

-דף מידע-

לרכישת קריאה וכתיבה חשיבות עצומה עבור ילדים שאינם מדברים ואשר משתמשים במערכות תקשורת תומכת וחליפית (תת"ח). יכולת אוריינית קשורה להרחבת אוצר מילים, להצלחה בלימודים אקדמיים ולהרחבת מגוון ההזדמנויות הלימודיות והמקצועיות בעתיד. מעבר לכך, רכישת יכולת קריאה וכתיבה מהווה תנאי חיוני לעצמאות בתקשורת חופשית ומגוונת. משתמש תת"ח אשר אינו קורא, נאלץ להסתמך על מערכת סמלים המייצגת מילים שלמות, שהוכנסו למערכת התקשורת שלו על ידי בני משפחה ומטפלים. לעומת זאת, משתמש תת"ח המסוגל לקרוא ולאייט, יכול לעשות שימוש בלוחות איות וכתיבה וכך לייצר מגוון מסרים בלתי מוגבל

עם זאת, ילדים שאינם מדברים ואשר משתמשים במערכות תקשורת תומכת וחליפית (תת"ח), נוטים להראות קשיים משמעותיים ברכישת קריאה, ללא תלות למצופה מרמתם הקוגניטיבית והשפתית. קושי זה מיוחס בספרות לגורמי סיכון שונים כגון חוסר בחשיפה מספקת לחומר אורייני, נטייה לפתח אוצר מילים דל, וחוסר פניות הנובע מהפנית זמן וקשב לטיפול בלקויות שונות נוספות כגון פגיעה מוטורית, חירשות או עיוורון. מעבר לגורמי הסיכון העלולים לגרום באופן עקיף לקושי, ישנם נתוני מחקריים המראים שלחוסר בדיבור השלכה ישירה על הקושי ברכישת קריאה. הנתונים מצביעים על כך שילדים שאינם מדברים מתאפיינים בקושי במטלות פונולוגיות המתבססות על תפקוד 'החזרה הארטיקולטורית'.

'החזרה הארטיקולטורית' היא אסטרטגיה שמשמשת אותנו לשמירה על פריטים בזיכרון השמיעתי לטווח קצר. מדובר למעשה ב'מלמול פנימי' של הפריטים שאנו רוצים לשמור בזיכרון לטווח קצר, עד אשר הם מעובדים. (דוגמא לכך היא מלמול חזרתי של מספר טלפון עד שאנחנו מגיעים לרשום אותו על פתק).

לתפקודי הזיכרון השמיעתי לטווח קצר, תפקיד מרכזי ומשמעותי ברכישה של מיומנויות מודעות פונולוגית, קריאה וכתובה. קושי לפתח אסטרטגיות טבעיות לתמיכה בזיכרון השמיעתי לטווח קצר, מביאות ככול הנראה, לקשיים משמעותיים ברכישה אוריינית של ילדים עם קשיי דיבור חמורים.

נתונים אלו, מחייבים בניה של תוכנית הוראה אוריינית מותאמת ספציפית לאוכלוסיה זו ולקשיים המאפיינים אותה.

תוכנית 'סימן קריאה' – היא תוכנית הוראת מודעות פונולוגית, קריאה וכתובה לילדים עם קשיי דיבור חמורים שנבנתה על סמך הספרות המקצועית, תוכניות דומות בשפה האנגלית וניסיון קליני רב שנים.

מדובר בתוכנית הכוללת עקרונות הוראה, שיכולים להשתלב עם הקנית אוריינית בשיטות השונות הקיימות בארץ.

התוכנית כוללת 7 עקרונות הוראה:

1. שימוש בהפקות קוליות של התלמיד
2. שימוש בפלט קולי
3. שימוש בדיבור פנימי
4. שימוש במיפוי תחושת של הפקת הצלילים
5. שימוש בתומכי זיכרון מותאמים
6. הוראה מקבילה
7. הדחית תיווך

ערכת התוכנית כוללת חוברת הדרכה, קופסת כרטיסי אותיות ויישום מותאם בתוכנת הגריד3.

חוברת הדרכה:

כוללת פירוט של עקרונות התוכנית, פירוט התנאים המאפשרים את התחלת התוכנית, פירוט דרכי ההקניה של מודעות פונולוגית, הקנית קריאה וכתובה (איות) של אותיות הא'-ב' והניקוד והקנית קריאה וכתובה (איות) של מילים.

קופסת כרטיסי אותיות:

כוללת כרטיסים של כול אותיות הא'-ב' מלווים באיורים מתזכרים מותאמים לצלילי סביבה אסוציאטיבים, שאינם דורשים ידע מוקדם לגבי צליל פותח של מילה (כמקובל באיורים

בשיטות קריאה אחרות). כמו כן בקופסא כרטיסים של האותיות ללא איורים מתזכרים וכן ערכה כפולה של שקפים של סימני הניקוד המאפשרים בניה של מילים ראשונות.

יישום בתוכנת הגריד 3:

כולל תרגולי אימון המבוססים על עקרון ההשענות על פלט קולי ועבודה עצמאית (ללא הישענות על דיבורו של המורה). התרגילים כוללים אימון במיומנויות מודעות פונולוגית: חלוקת מילים לצלילים, זיהוי צליל פותח, זיהוי צליל סוגר, זיהוי חריזה. וכן קישור ל"מקלדת פונולוגית" ולזיהוי אותיות וצלילים.

את הערכה ניתן לרכוש דרך חברת די-בור: info@d-bur.com 077-2114010